Міністерство освіти і науки України
Міжнародний університет бізнесу і права

Шевченко Олександр Миколайович

УДК 342.9:351.74:355.02(477)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Миколаїв – 2026

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Закладі вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права».

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України
Алфьоров Сергій Миколайович,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням навчального наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Опоненти: доктор юридичних наук, професор
Єрмаков Юрій Олександрович,
проректор Львівського державного університету внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор
Віхляєв Михайло Юрійович,
провідний науковий співробітник ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Захист відбудеться «05» листопада 2026 року о «15.00» на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.737.02 у Донецькому державному університеті внутрішніх справ за адресою 25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького державного університету внутрішніх справ за адресою: 25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1.

Автореферат розіслано «05» жовтня 2026 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **Володимир БУГА**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасний етап розвитку правоохоронної системи України позначений суттєвим ускладненням безпекового середовища, яке безпосередньо позначається на умовах здійснення поліцейської діяльності та рівні професійних ризиків, пов'язаних із виконанням службових обов'язків. Повномасштабна збройна агресія рф проти України, запровадження та тривале функціонування правового режиму воєнного стану, зростання рівня озброєної злочинності, поширення незаконного обігу зброї, використання безпілотних авіаційних систем, а також збільшення кількості ситуацій підвищеної небезпеки істотно змінили характер службової діяльності поліцейських і загострили проблему забезпечення їхньої особистої безпеки.

У цьому контексті, актуальність теми додатково підтверджується й програмними документами державної безпекової та кадрової політики. Так, Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженим Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, серед стратегічних напрямів реформування передбачено зміцнення кадрового потенціалу органів правопорядку та підвищення рівня їх соціального і правового захисту, що безпосередньо кореспондує з необхідністю формування цілісного адміністративно-правового механізму забезпечення особистої безпеки поліцейського як складової такого захисту.

За таких умов особиста безпека поліцейського вже не може розглядатися лише як індивідуальна категорія професійної підготовки чи елемент службової дисципліни. Вона набуває ознак комплексного адміністративно-правового феномену, від стану якого залежать ефективність реалізації повноважень Національної поліції України, рівень забезпечення публічної безпеки і порядку, дотримання прав і свобод людини, а також легітимність застосування поліцейських заходів примусу.

Актуальність обраної тематики обумовлюється також і тим, що чинне законодавство України, попри значний масив нормативно-правових актів у сфері діяльності Національної поліції України, не націлене на формування цілісного адміністративно-правового механізму забезпечення особистої безпеки поліцейського. Значна частина відповідних нормативних приписів, які регулюють питання застосування сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, тактичного реагування чи професійної підготовки, має фрагментарний характер і не забезпечує комплексного нормативного врегулювання системи гарантій особистої безпеки поліцейського під час виконання службових обов'язків.

Крім того, у сучасній юридичній науці проблематика особистої безпеки поліцейського, здебільшого, досліджується крізь призму тактико-спеціальної підготовки, професійної психології, криміналістичного забезпечення або правомірності застосування поліцейського примусу. Натомість, адміністративно-правовий її вимір, що охоплює питання публічного адміністрування, організаційно-правового забезпечення, управління професійними ризиками, тактичного планування, нормативної регламентації службових алгоритмів та

формування системи адміністративно-правових гарантій, і надалі залишається недостатньо розробленим.

Особливої гостроти зазначена проблематика набуває саме в умовах правового режиму воєнного стану, коли поліцейські виконують значно ширше коло безпекових завдань, зокрема: забезпечують функціонування блокпостів, реагують на повітряні загрози, охороняють об'єкти критичної інфраструктури, беруть участь у стабілізаційних заходах, протидіють диверсійним загрозам та підтримують правопорядок у районах підвищеної небезпеки.

Правові проблеми забезпечення особистої безпеки поліцейського під час виконання службових обов'язків неодноразово ставали предметом ґрунтовних наукових розвідок провідних українських учених у галузі адміністративного права, зокрема таких як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, А.І. Берлач, Ю.П. Битяк, С.С. Вітвіцький, М.Ю. Віхляєв, В.М. Гаращук, І.П. Голосніченко, Т.О. Гуржій, С.М. Гусаров, О.В. Джафарова, Ю.О. Єрмаков, С.В. Ківалов, В.К. Колпаков, Т.О. Коломоєць, А.Т. Комзюк, О.Г. Комісаров, О.В. Кузьменко, Р.С. Мельник, О.М. Мердова, О.М. Миколенко, І.Д. Пастух, А.А. Пухтецька, О.Ю. Салманова, А.О. Собакарь, М.Ф. Стахурський, В.В. Стефанюк, С.О. Шатрава, Д.В. Швець, Х.П. Ярмакі та інших фахівців, праці яких заклали теоретико-методологічне підґрунтя дослідження адміністративно-правових засад забезпечення особистої безпеки поліцейського.

Разом із тим, попри наявність значної кількості наукових розробок у сфері адміністративного права, проблематика адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану досі не отримала цілісного та системного монографічного опрацювання.

У зв'язку з викладеним, дослідження адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану є своєчасним, науково обґрунтованим та практично значущим, оскільки спрямоване на формування цілісної теоретичної концепції особистої безпеки поліцейського, удосконалення механізму адміністративно-правового регулювання відповідної сфери, а також розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо оновлення правового регулювання забезпечення особистої безпеки поліцейського з урахуванням сучасних викликів і міжнародних стандартів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дисертаційного дослідження безпосередньо корелює із завданнями, визначеними Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого Указом Президента України № 273/2023, зокрема в частині гарантування прав і свобод людини, зміцнення кадрового потенціалу та підвищення рівня соціального і правового захисту працівників органів правопорядку в умовах трансформації сектору безпеки і оборони. Тематика роботи узгоджується з пріоритетним напрямом «Удосконалення адміністративної діяльності суб'єктів владних повноважень», визначеним у Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, а також відповідає положенням Тематики наукових досліджень і науково-технічних розробок МВС України на 2020-2024

роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року № 454.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є з'ясування адміністративно-правової природи та змісту забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану, визначення його місця в механізмі адміністративно-правового регулювання поліцейської діяльності, виявлення проблем нормативного регулювання та обґрунтування напрямів його удосконалення.

Для досягнення цієї мети поставлено та вирішено такі завдання:

- дослідити ґенезу та визначити сучасне бачення щодо розуміння особистої безпеки поліцейського;
- розкрити адміністративно-правову природу забезпечення особистої безпеки поліцейського;
- узагальнити міжнародні стандарти та зарубіжний досвід забезпечення особистої безпеки поліцейського;
- визначити систему суб'єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського;
- з'ясувати особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського;
- розкрити адміністративно-правові форми та систематизувати методи забезпечення особистої безпеки поліцейського;
- визначити зміст тактичного забезпечення особистої безпеки поліцейського в сучасних умовах службової діяльності;
- обґрунтувати напрями удосконалення організаційно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського;
- підготувати пропозиції стосовно удосконалення адміністративного законодавства з питань забезпечення особистої безпеки поліцейського.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері забезпечення особистої безпеки поліцейського.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці у галузі загальної теорії держави та права, адміністративного права і процесу, теорії публічного управління, правоохоронної діяльності, поліцейського права, теорії управління ризиками, а також дослідження з питань тактико-спеціальної підготовки, психологічної готовності та професійної безпеки працівників поліції.

Нормативну основу дослідження складають Конституція України, закони України, що регулюють діяльність Національної поліції, охорону праці та державний захист працівників правоохоронних органів, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, відомчі нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України, а також міжнародні документи і законодавство окремих зарубіжних держав (Федеративної Республіки Німеччини, Французької Республіки, Сполучених Штатів Америки), що визначають правові засади забезпечення особистої безпеки поліцейського.

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали узагальнення практики діяльності органів (підрозділів) Національної поліції України, відомості про випадки загибелі, поранення і травмування поліцейських під час виконання службових обов'язків, у тому числі в умовах правового режиму воєнного стану, матеріали судової практики розгляду справ, пов'язаних із застосуванням поліцейських заходів примусу, службовими спорами та відшкодуванням шкоди, завданої життю і здоров'ю поліцейських під час виконання службових обов'язків, а також результати сучасних вітчизняних і зарубіжних емпіричних досліджень професійної безпеки правоохоронців.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання. *Діалектичний метод* дозволив розглянути забезпечення особистої безпеки поліцейського в розвитку та взаємозв'язку з адміністративним правом і механізмом адміністративно-правового регулювання (розділи 1–3); *історико-правовий метод* використано для встановлення етапів розвитку наукових підходів до розуміння особистої безпеки поліцейського та міжнародних стандартів поліцейської діяльності (підрозділи 1.1, 1.3); *системно-структурний метод* застосовано для дослідження особистої безпеки поліцейського як комплексного об'єкта адміністративно-правового регулювання та системи суб'єктів її забезпечення (підрозділи 1.2, 2.1); *логіко-семантичний метод* використано під час формування категорійного апарату дослідження, зокрема при визначенні понять «суб'єкт забезпечення особистої безпеки поліцейського», «адміністративно-правовий статус суб'єкта забезпечення особистої безпеки поліцейського», «тактичне забезпечення особистої безпеки поліцейського», «професійний ризик у поліцейській діяльності», «небезпечний професійний інцидент» (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2); *формально-юридичний метод і метод документального аналізу* застосовано для дослідження положень Конституції України, Закону України «Про Національну поліцію» та підзаконних нормативно-правових актів МВС України (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 3.1); *порівняльно-правовий метод* використано для зіставлення національного законодавства із законодавством Федеративної Республіки Німеччини, Французької Республіки та Сполучених Штатів Америки, а також міжнародними стандартами поліцейської діяльності (підрозділ 1.3); *структурно-логічний метод і метод класифікації* застосовано під час побудови триланкової моделі суб'єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського та класифікації джерел професійних загроз (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1); *метод узагальнення правозастосовної практики* використано під час аналізу випадків загибелі, поранення і травмування поліцейських (підрозділи 2.2, 3.1, 3.2); *метод правового моделювання і прогнозування* застосовано при формулюванні пропозицій щодо доповнення Закону України «Про Національну поліцію» новими нормами та розроблення порядку оцінювання професійних ризиків (розділ 3).

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним монографічним дослідженням адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану, у якому сформовано цілісну теоретичну концепцію особистої безпеки поліцейського як самостійного

об’єкта адміністративно-правового регулювання. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем, основними з яких є такі:

Уперше:

– запропоновано концепцію особистої безпеки поліцейського як комплексного об’єкта адміністративно-правового регулювання, що одночасно охоплює три взаємопов’язані складові: внутрішньоорганізаційну, пов’язану зі створенням безпечних умов проходження служби; функціональну, яка передбачає нормативне регулювання безпечного виконання службових повноважень; та правозабезпечувальну, що полягає у закріпленні адміністративно-правових гарантій особистої безпеки поліцейського;

– обґрунтовано триланкову модель системи суб’єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського, у якій стратегічно-нормативну складову репрезентує МВС України, інституційно-організаційну – Національна поліція України, а організаційно-виконавчу – територіальні органи і підрозділи поліції, їх керівники та спеціалізовані структурні підрозділи;

– запропоновано класифікацію джерел професійних загроз, які виникають у службовій діяльності працівників Національної поліції, на персоніфіковані, зумовлені протиправною поведінкою особи, стосовно якої застосовуються поліцейські заходи, середовищні, пов’язані з місцем і умовами виконання службового завдання, та зовнішні безпекові, зумовлені бойовими діями, техногенними чи іншими об’єктивними чинниками підвищеної небезпеки;

– доведено необхідність переходу від реактивної моделі забезпечення особистої безпеки поліцейського до превентивної ризик-орієнтованої моделі, результатом чого стало формулювання авторського визначення поняття «професійний ризик у поліцейській діяльності»;

– сформульовано авторське поняття «небезпечний професійний інцидент» як події, що створила реальну загрозу життю чи здоров’ю поліцейського, але не спричинила негативних наслідків завдяки своєчасному вжиттю заходів безпеки, та обґрунтовано доцільність його нормативного закріплення в Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з поліцейськими, з подальшим аналітичним використанням результатів такого обліку під час формування програм службової підготовки поліцейських.

Удосконалено положення щодо:

– визначення понять: «особиста безпека поліцейського», «суб’єкт забезпечення особистої безпеки поліцейського», «адміністративно-правовий статус суб’єкта забезпечення особистої безпеки поліцейського», «тактичне забезпечення особистої безпеки поліцейського», «професійний ризик у поліцейській діяльності», «небезпечний професійний інцидент»;

– нормативнообгрунтованого формування адміністративно-правового статусу суб’єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського та розмежування форм і методів такого забезпечення;

– класифікації адміністративних правовідносин у сфері забезпечення особистої безпеки поліцейського за функціональним критерієм на превентивно-

безпекові, організаційно-забезпечувальні, оперативно-захисні, контрольно-наглядові та гарантійно-відновлювальні.

Набули подальшого розвитку:

– наукові підходи до систематизації міжнародних стандартів забезпечення особистої безпеки поліцейського та виокремлення етапів їх становлення (правозахисного, функціонально-безпекового, професійно-безпекового);

– положення щодо форм і методів адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського та їх об'єднання у функціональні комплекси залежно від стадії розвитку професійного ризику (превентивний, оперативно-безпековий, відновлювальний, постінцидентний аналітико-превентивний);

– ідеї щодо необхідності нормативного закріплення зворотного зв'язку між практикою поліцейської діяльності, розслідуванням нещасних випадків та змістом службової підготовки поліцейських.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації положення, висновки і пропозиції можуть бути використані в:

– *науково-дослідній діяльності* – для подальшого опрацювання проблем адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського, розроблення концептуальних моделей управління професійними ризиками поліцейської діяльності;

– *нормотворчій діяльності* – під час підготовки пропозицій щодо вдосконалення чинного адміністративного законодавства та відомчих нормативно-правових актів, насамперед, положень Закону України «Про Національну поліцію», Положення про Міністерство внутрішніх справ України та відомчих актів МВС України, що регламентують заходи безпеки, службову підготовку та психологічне забезпечення поліцейських;

– *правозастосовній практиці органів і підрозділів Національної поліції України* – з метою уніфікації підходів до оцінювання професійних ризиків та мінімізації загроз життю і здоров'ю поліцейських під час виконання службових повноважень;

– *освітньому процесі* – під час викладання освітніх компонент «Адміністративне право», «Тактико-спеціальна підготовка», «Особиста безпека поліцейського», «Управління персоналом в органах Національної поліції», а також при підготовці лекцій і навчальних посібників із цих дисциплін.

Особистий внесок здобувача. Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертації, отримані автором самостійно на основі комплексного аналізу наукових джерел, чинного законодавства та матеріалів правозастосовної практики, що стосуються адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Гуманітарні аспекти цифрового суспільства» (м. Харків, 8 грудня 2022 р.), «Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття» (м. Харків, 9 червня 2023 р.), «Правова доктрина, правоутворення та правозастосування: проблеми зв'язку та шляхи розвитку» (м. Харків, 10 грудня 2024 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 8 наукових працях, серед яких 4 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 3 тези у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (157 найменувань на 21 сторінці) та п'яти додатків на 15 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 239 сторінок, з них основний текст дисертації 184 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** розкрито актуальність обраної теми, проаналізовано ступінь її наукового опрацювання та визначено місце дослідження у системі сучасних адміністративно-правових розвідок. Окреслено зв'язок роботи з відповідними науковими програмами й планами, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено його об'єкт і предмет, а також обґрунтовано використані методологічні підходи. Висвітлено наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичну та практичну значущість, конкретизовано особистий внесок здобувача. Наведено відомості щодо апробації основних положень дисертації, подано інформацію про її структуру та загальний обсяг.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади забезпечення особистої безпеки поліцейського» об'єднує три підрозділи, в яких послідовно простежено ґенезу та визначено сучасний стан наукових підходів до розуміння особистої безпеки поліцейського; розкрито адміністративно-правову природу забезпечення особистої безпеки поліцейського; узагальнено міжнародні стандарти та зарубіжний досвід забезпечення особистої безпеки поліцейського.

У підрозділі 1.1 «Ґенеза та сучасний стан наукових підходів до розуміння особистої безпеки поліцейського» на підставі аналізу вітчизняної та зарубіжної наукової літератури виокремлено три послідовні етапи розвитку наукових підходів до розуміння особистої безпеки поліцейського, а саме: індивідуально-тактичний, у межах якого безпека пов'язувалася переважно з підготовленістю та обережністю самого працівника; системно-організаційний, за якого вона почала розглядатися як результат взаємодії професійної підготовки, управління, правового регулювання та матеріально-технічного забезпечення; та новітній етап, характерний для сучасного стану розвитку особистої безпеки поліцейського як адміністративно-правового інституту, у межах якого акцент зміщується на своєчасне виявлення, оцінювання і мінімізацію динамічних професійних загроз, зокрема зумовлених воєнним станом.

Запропоновано визначити особисту безпеку поліцейського як об'єкт адміністративно-правового регулювання, у якості нормативно визнаного і гарантованого державою динамічного стану захищеності життя, здоров'я, психофізіологічної цілісності, професійної працездатності та законних інтересів поліцейського від зовнішніх і внутрішніх загроз, за якого наявний професійний ризик знижено до прийнятного рівня, а працівник поліції зберігає здатність

правомірно та ефективно виконувати поліцейські повноваження. До характерних ознак цього правового явища віднесено: 1) людиноцентричність, оскільки його основою є життя і здоров'я поліцейського; 2) публічно-службову зумовленість, адже загрози виникають у зв'язку з виконанням поліцейських повноважень; 3) комплексність, що передбачає поєднання правових, організаційних, тактичних, психологічних, інформаційних, медичних і матеріально-технічних засобів; 4) динамічність, зумовлену постійною зміною характеру небезпек; 5) розподіленість відповідальності між поліцейським, його керівниками, органами Національної поліції та державою; а також 6) безперервність забезпечення, яке має здійснюватися до, під час і після виконання небезпечного службового завдання.

У підрозділі 1.2 «Адміністративно-правова природа забезпечення особистої безпеки поліцейського» запропоновано концепцію особистої безпеки поліцейського як комплексного об'єкта адміністративно-правового регулювання, що одночасно охоплює три взаємопов'язані складові, такі як: внутрішньоорганізаційну, пов'язану зі створенням безпечних умов проходження служби; функціональну, що передбачає нормативне регулювання безпечного виконання службових повноважень; та правозабезпечувальну, яка полягає у закріпленні адміністративно-правових гарантій особистої безпеки поліцейського.

За функціональним критерієм здійснено класифікацію адміністративних правовідносин у цій сфері на: а) превентивно-безпекові (спрямовані на прогнозування, попередження та мінімізацію професійних ризиків); б) організаційно-забезпечувальні (пов'язані зі створенням безпечних умов проходження служби, професійною підготовкою та матеріально-технічним оснащенням); в) оперативно-захисні (пов'язані з безпосередньою реалізацією заходів захисту життя і здоров'я поліцейського); г) контрольно-наглядові (спрямовані на перевірку дотримання встановлених вимог безпеки) та д) гарантійно-відновлювальні (пов'язані з реалізацією державних гарантій захисту та відновленням належного рівня захищеності поліцейського).

Обґрунтовано багаторівневий характер нормативно-правового регулювання особистої безпеки поліцейського, у структурі якого розмежовано конституційний, загальнозаконодавчий, спеціально-законодавчий та відомчий рівні правового забезпечення. Аргументовано необхідність зміщення акценту в адміністративно-правовому дослідженні застосування поліцейських заходів примусу з виключно зовнішнього аспекту (правомірності владного впливу працівника поліції на особу), на двосторонню модель правового забезпечення, яка поряд із правами особи, щодо якої застосовуються поліцейські заходи примусу, ураховує й необхідність захисту життя та здоров'я самого працівника поліції.

У підрозділі 1.3 «Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід забезпечення особистої безпеки поліцейського» за результатами узагальнення положень міжнародних нормативно-правових актів запропоновано авторське розуміння міжнародних стандартів забезпечення особистої безпеки поліцейського як системи взаємопов'язаних нормативно-правових актів, що визначають вимоги до створення безпечних умов здійснення поліцейської діяльності та спрямовані на збереження життя і здоров'я поліцейського шляхом правової регламентації його

професійної поведінки, належної професійної підготовки й оснащення, попередження та мінімізації професійних ризиків, а також забезпечення фізичної і психологічної захищеності працівника поліції.

На підставі ретроспективного аналізу відповідного правового регулювання виокремлено три послідовні етапи становлення таких підходів, а саме: а) правозахисний, у межах якого поліцейський сприймався переважно як суб'єкт забезпечення прав, свобод і безпеки інших осіб; б) функціонально-безпековий, у межах якого власна безпека правоохоронця набула юридичного значення, у зв'язку з реалізацією права на самозахист; та в) професійно-безпековий, що характеризується визнанням поліцейського самостійним носієм права на охорону здоров'я та професійну безпеку.

На основі узагальнення досвіду Федеративної Республіки Німеччини, Французької Республіки та Сполучених Штатів Америки обґрунтовано три конкретні пропозиції: доповнити статтю 91 Закону України «Про Національну поліцію» положенням про обов'язкове врахування тривалості й інтенсивності службового навантаження, кількості послідовних нічних змін та необхідності належного відновлення працездатності поліцейського під час планування позмінного, нерівномірного графіка та служби в нічний час; доповнити статтю 62 цього Закону частиною 9-1, якою на керівників органів (підрозділів) Національної поліції покладається обов'язок забезпечувати безпечні умови проходження служби підпорядкованими поліцейськими, організовувати виявлення, оцінювання та мінімізацію професійних ризиків для їх життя і здоров'я; а також доповнити пункт 4 розділу VI Порядку, затвердженого наказом МВС України від 06.02.2019 № 88, новою підставою для проведення заходів психологічного забезпечення – перебуванням поліцейського під впливом психотравмуючих чинників унаслідок критичної службової події.

Розділ 2 «Механізм адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського» складається з трьох підрозділів, у яких визначено систему суб'єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського; з'ясовано особливості адміністративно-правового статусу таких суб'єктів; розкрито адміністративно-правові форми та систематизовано методи забезпечення особистої безпеки поліцейського.

У підрозділі 2.1 «Система суб'єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського» сформульовано поняття «суб'єкт забезпечення особистої безпеки поліцейського» як органу публічної влади, його структурного підрозділу, посадової чи службової особи або іншого нормативно уповноваженого суб'єкта, який у межах визначеної адміністративно-правової компетенції здійснює правотворчу, організаційну, превентивну, забезпечувальну, координаційну, контрольну чи іншу публічно-управлінську діяльність, спрямовану на попередження, виявлення та мінімізацію професійних ризиків, створення безпечних умов проходження поліцейської служби, а також збереження життя, фізичного і психічного здоров'я поліцейського.

До критеріїв віднесення органу, підрозділу чи посадової особи Національної поліції до системи таких суб'єктів віднесено: нормативну інституціоналізацію суб'єкта; наявність адміністративно-правової компетенції; публічну

спрямованість управлінської діяльності; функціональний зв'язок відповідних повноважень із забезпеченням особистої безпеки поліцейського; а також реальну можливість впливати на виникнення, мінімізацію або наслідки професійних ризиків.

Обґрунтовано дуалістичність адміністративно-правового становища поліцейського в досліджуваній системі: з одного боку, він є особою, на захист життя і здоров'я якої спрямована діяльність уповноважених суб'єктів забезпечення особистої безпеки, тобто виступає кінцевим адресатом їхньої нормативної, організаційної, навчальної, медичної та психологічної забезпечувальної діяльності, а з іншого – власними діями, дотриманням установлених вимог безпеки та реалізацією права на самозахист безпосередньо бере участь у формуванні власного рівня захищеності, набуваючи ознак спеціального індивідуального суб'єкта такої діяльності.

Оскільки чинна редакція статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», визначаючи основні повноваження поліції, не відносить організацію заходів забезпечення особистої безпеки поліцейських до самостійного напряму її діяльності, тоді як установлена дуалістичність адміністративно-правового становища поліцейського потребує чіткого закріплення відповідних повноважень уповноважених суб'єктів, обґрунтовано необхідність усунення цієї нормативної прогалини. Запропоновано доповнити частину першу статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» окремим пунктом щодо організації та здійснення заходів забезпечення особистої безпеки поліцейських, попередження, виявлення, оцінювання та мінімізації професійних ризиків для їх життя і здоров'я.

У підрозділі 2.2 «Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського» сформульовано поняття адміністративно-правового статусу суб'єкта забезпечення особистої безпеки поліцейського як нормативно закріпленого становища відповідного органу, підрозділу чи посадової особи в системі адміністративно-правових відносин, яке характеризується його цільовим призначенням, завданнями, функціями, компетенцією, правами та обов'язками, гарантіями діяльності, порядком взаємодії з іншими суб'єктами та юридичною відповідальністю.

Обґрунтовано триланкову модель відповідних суб'єктів, побудовану залежно від характеру та ступеня наближеності компетенції суб'єкта до безпосереднього забезпечення безпеки конкретного поліцейського. Так, стратегічно-нормативну ланку становить МВС України, яке забезпечує формування державної політики, відомче нормативно-правове регулювання, встановлення відповідних стандартів та координацію діяльності у цій сфері; інституційно-організаційну ланку утворює Національна поліція України, на яку покладається організація та реалізація відповідної політики в системі поліції, формування внутрішньої системи управління професійними ризиками; організаційно-виконавчу ланку становлять територіальні органи і підрозділи Національної поліції, їх керівники та спеціалізовані структурні підрозділи, у межах компетенції яких загальні нормативні й управлінські приписи трансформуються у конкретні заходи щодо конкретного працівника поліції.

На основі виявлених недоліків нормативного закріплення статусу зазначених суб'єктів, запропоновано доповнити пункт 3 Положення про Міністерство внутрішніх справ України новим підпунктом 1-1 щодо забезпечення формування державної політики у сфері особистої безпеки поліцейських, а пункт 4 цього Положення – повноваженнями щодо нормативно-правового регулювання цієї сфери та координації відповідних напрямів забезпечення; доповнити частину першу статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» повноваженням щодо організації та здійснення заходів забезпечення особистої безпеки поліцейських; а також доповнити цей Закон статтею 22-1 «Повноваження керівників органів (підрозділів) Національної поліції щодо забезпечення особистої безпеки поліцейських», якою на керівника покладається обов'язок організовувати виявлення, оцінювання та мінімізацію професійних ризиків підпорядкованого персоналу поліції.

У підрозділі 2.3 «Адміністративно-правові форми та методи забезпечення особистої безпеки поліцейського» адміністративно-правову форму забезпечення особистої безпеки поліцейського визначено як зовнішньо виражений, нормативно обумовлений спосіб реалізації компетенції уповноважених суб'єктів, що втілюється у здійсненні юридично значущих та організаційних дій, спрямованих на створення безпечних умов проходження поліцейської служби, попередження, виявлення та мінімізацію професійних ризиків, а також збереження життя, здоров'я і професійної працездатності поліцейського.

Метод адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського визначено як сукупність нормативно допустимих способів і прийомів управлінського впливу, що застосовуються уповноваженими суб'єктами в межах їх компетенції, з метою попередження, виявлення, оцінювання та мінімізації професійних ризиків, формування безпечної професійної поведінки поліцейського та забезпечення належного рівня захищеності його життя, здоров'я і професійної працездатності.

Установлено, що відповідний адміністративно-правовий механізм функціонує через поєднання форм та методів публічного адміністрування у функціонально пов'язані комплекси, які, залежно від стадії виникнення і розвитку професійного ризику, диференційовано на превентивні, мета яких полягає у недопущенні чи мінімізації ризику через професійну підготовку, інструктаж та психологічну підготовку; оперативно-безпекові, що реалізуються безпосередньо під час виконання завдання через методи координації та контролю; відновлювальні, що спрямовані на медичне і психологічне відновлення поліцейського, а також постінцидентні аналітико-превентивні комплекси, зміст яких уособлює розслідування, облік та аналіз реалізованих професійних ризиків.

Обґрунтовано важливість цільового інструктажу як методу, спрямованого на завчасне доведення до поліцейських оперативно значущої інформації та підготовку їх до безпечного виконання конкретного службового завдання, у зв'язку з чим запропоновано доповнити Додаток 3 до Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженої наказом МВС України від 01.02.2016 № 70, орієнтовним переліком питань цільового інструктажу (зокрема відомостями про оперативну обстановку, особливості застосування зброї, порядок взаємодії та

взаємного страхування поліцейських, необхідні засоби індивідуального захисту), а також доповнити пункт 5 розділу ІІ зазначеного наказу нормою щодо обов'язкового доведення такої інформації та перевірки готовності поліцейських до безпечного виконання службових завдань.

Розділ 3 «Тактичні та організаційно-правові аспекти забезпечення особистої безпеки поліцейського» складається з двох підрозділів, у яких визначено зміст тактичного забезпечення особистої безпеки поліцейського в сучасних умовах службової діяльності та обґрунтовано напрями удосконалення організаційно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського.

У підрозділі 3.1 «Тактичне забезпечення особистої безпеки поліцейського в сучасних умовах службової діяльності» сформульовано авторське визначення поняття «тактичне забезпечення особистої безпеки поліцейського» як системи взаємопов'язаних принципів, способів, прийомів та алгоритмів професійної діяльності поліцейського, спрямованих на своєчасне виявлення, оцінювання та мінімізацію професійних загроз, прогнозування розвитку небезпечної ситуації, вибір і реалізацію правомірної та найбільш безпечної за конкретних обставин моделі поведінки, а також її коригування відповідно до зміни оперативної обстановки.

Запропоновано класифікацію джерел професійних загроз на персоніфіковані, які зумовлені поведінкою особи – збройний опір, напад, приховування зброї тощо; середовищні, пов'язані з місцем та умовами виконання завдання – обмежена видимість, відсутність укриття; та зовнішні безпекові, що не пов'язані з поведінкою особи – артилерійські та ракетні обстріли, застосування БпЛА, мінно-вибухова небезпека.

Обґрунтовано доцільність нормативного закріплення принципу безперервного оцінювання професійного ризику під час виконання службового завдання та запропоновано доповнити Інструкцію з організації реагування, затверджену наказом МВС України від 27.04.2020 № 357, нормою про попереднє й поточне оцінювання загроз та коригування тактики дій у разі зміни обстановки. Також, запропоновано розробити та затвердити наказом МВС України Порядок оцінювання професійних ризиків під час виконання поліцейськими службових завдань, мета якого полягає у нормативному встановленні понять «професійна загроза», «рівень професійного ризику» та «динамічне оцінювання професійного ризику», критеріїв віднесення службового завдання до звичайного, підвищеного чи критичного рівня ризику, переліку обставин, які обов'язково враховуються під час визначення такого рівня, кола суб'єктів первинного та повторного оцінювання, а також юридично значущих наслідків установлення відповідного рівня ризику.

У підрозділі 3.2 «Напрями удосконалення організаційно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського» обґрунтовано необхідність переходу від реактивної моделі забезпечення особистої безпеки поліцейського, орієнтованої на дії поліцейського вже після виникнення небезпеки, до превентивної моделі управління професійними ризиками, у межах якої загроза виявляється та оцінюється ще на етапі організації службового завдання, а

результати такого оцінювання безпосередньо впливають на склад залучених сил, екіпірування та тактику дій.

На підставі порівняльного аналізу нормативних моделей управління ризиками у сферах цивільного захисту, захисту критичної інфраструктури та безпеки руху на залізничному транспорті, доведено застосовність апробованого в цих сферах інструментарію, а саме: виявлення джерела небезпеки, визначення ймовірності та тяжкості наслідків, ранжування ризиків, вибір заходів реагування ще до поліцейської діяльності та сформульовано авторське визначення поняття «професійний ризик у поліцейській діяльності» як поєднання ймовірності виникнення під час виконання поліцейським службового завдання небезпечної події або впливу професійної загрози та тяжкості можливих наслідків такого впливу для його життя, здоров'я чи здатності продовжувати виконання завдання.

Обґрунтовано необхідність доповнення розділу IX Закону України «Про Національну поліцію» новою статтею 91-1 «Гарантії особистої безпеки поліцейського під час виконання службових обов'язків», яка закріплює право поліцейського на умови, спрямовані на запобігання необґрунтованому професійному ризику, та обов'язковість оцінювання й повторного оцінювання такого ризику.

Запропоновано запровадити до відомчого правового регулювання категорію «небезпечний професійний інцидент» як події, що створила реальну загрозу життю чи здоров'ю поліцейського, але не спричинила негативних наслідків завдяки своєчасному вжиттю заходів безпеки. З огляду на окреслену пропозицію висловлено доцільність доповнення Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, затвердженого наказом МВС України від 05.10.2020 № 705, окремим розділом «Аналітичне використання результатів розслідування нещасних випадків та обліку небезпечних професійних інцидентів», а також доповнення Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затвердженого наказом МВС України від 26.01.2016 № 50, нормою про обов'язкове врахування узагальнених результатів такого аналізу під час розроблення тематичних планів, навчально-методичних матеріалів і ситуативних завдань службової підготовки, чим забезпечується нормативний зворотний зв'язок між практикою поліцейської діяльності та змістом професійної підготовки поліцейських.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено теоретичне осмислення та запропоновано авторський підхід до вирішення наукової проблеми, пов'язаної з удосконаленням адміністративно-правових засад забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану. За результатами проведеного дослідження сформовано комплекс науково обґрунтованих положень і висновків, що відображають новизну та практичну значущість отриманих результатів. Основні з них полягають у такому:

1. Досліджено ґенезу наукових підходів до розуміння особистої безпеки поліцейського та визначено їх сучасний стан: виокремлено три послідовні етапи

розвитку правового забезпечення особистої безпеки поліцейського, а саме: індивідуально-тактичний, у межах якого безпека пов'язувалася переважно з підготовленістю та обережністю поліцейського; системно-організаційний, коли безпека розглядалася як результат органічного поєднання професійної підготовки, управління, правового регулювання та матеріально-технічного забезпечення; і сучасний ризик-орієнтований етап, в рамках якого акцент зміщується на своєчасне виявлення, оцінювання та мінімізацію динамічних професійних загроз, зумовлених, зокрема, воєнним станом.

На цій основі сформульовано сучасне бачення особистої безпеки поліцейського як нормативно визначеного й гарантованого державою динамічного стану захищеності життя, здоров'я, психофізіологічної цілісності, професійної працездатності та законних інтересів поліцейського від зовнішніх і внутрішніх загроз, за якого наявний професійний ризик знижено до прийнятного рівня, а працівник зберігає здатність правомірно та ефективно виконувати поліцейські повноваження, і виокремлено характерні ознаки цього явища: людиноцентричність, публічно-службову зумовленість, комплексність, динамічність і ризик-орієнтованість, розподіленість відповідальності та безперервність забезпечення.

2. Розкрито адміністративно-правову природу забезпечення особистої безпеки поліцейського, яка полягає в реалізації окресленого правового явища у формі публічно-управлінських відносин між поліцейським, керівництвом органів і підрозділів поліції та державою, набуваючи ознак самостійного об'єкта адміністративно-правового регулювання. Запропоновано концепцію особистої безпеки поліцейського як комплексного об'єкта адміністративного права, що водночас охоплює внутрішньоорганізаційну складову, пов'язану зі створенням безпечних умов проходження служби, функціональну складову, яка передбачає нормативне регулювання безпечного виконання службових повноважень, та правозабезпечувальну складову, що полягає у закріпленні відповідних адміністративно-правових гарантій.

3. Узагальнено міжнародні стандарти та зарубіжний досвід забезпечення особистої безпеки поліцейського. На підставі ретроспективного аналізу відповідного правового регулювання виокремлено три послідовні етапи становлення міжнародних підходів до цього питання, зокрема: а) правозахисний, у межах якого поліцейський розглядався переважно як суб'єкт забезпечення прав, свобод і безпеки інших осіб; б) функціонально-безпековий, у межах якого власна безпека правоохоронця набула юридичного значення у зв'язку з реалізацією права на самозахист; та в) професійно-безпековий, який характеризується визнанням поліцейського самостійним носієм права на охорону здоров'я і професійну безпеку.

Визначено п'ятикомпонентну структуру міжнародно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського, що охоплює правовий компонент, який становить нормативне закріплення відповідних гарантій, підготовчий компонент, пов'язаний із професійною підготовкою поліцейського, матеріально-технічний компонент, що передбачає належне оснащення засобами захисту, превентивний компонент, спрямований на попередження професійних ризиків, та

медико-психологічний компонент, який охоплює медичний і психологічний супровід поліцейського.

4. Визначено систему суб’єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського. До критеріїв віднесення органу, підрозділу чи посадової особи до системи таких суб'єктів віднесено: нормативну інституціоналізацію суб’єкта, наявність у нього адміністративно-правової компетенції, публічну спрямованість управлінської діяльності, функціональний зв’язок відповідних повноважень із забезпеченням особистої безпеки поліцейського та реальну можливість впливати на виникнення, мінімізацію або наслідки професійних ризиків.

Сформульовано авторське поняття «суб'єкт забезпечення особистої безпеки поліцейського» як органу публічної влади, його структурного підрозділу, посадової чи службової особи або іншого нормативно уповноваженого суб’єкта, який у межах визначеної адміністративно-правової компетенції здійснює діяльність, спрямовану на попередження, виявлення та мінімізацію професійних ризиків, а також збереження життя і здоров’я поліцейського.

Обґрунтовано дуалістичність адміністративно-правового становища поліцейського в досліджуваній системі: з одного боку, він є особою, на захист життя і здоров’я якої спрямована нормативна, організаційна, навчальна, медична та психологічна діяльність уповноважених суб’єктів забезпечення особистої безпеки, а з іншого боку – власними діями, дотриманням установлених вимог безпеки та реалізацією права на самозахист він безпосередньо впливає на формування власного рівня захищеності, набуваючи ознак спеціального індивідуального суб’єкта такої діяльності.

5. З’ясовано особливості адміністративно-правового статусу суб’єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського як нормативно закріпленого становища відповідного органу, підрозділу чи посадової особи в системі адміністративно-правових відносин, яке характеризується його цільовим призначенням, завданнями, функціями, компетенцією, правами та обов’язками, гарантіями діяльності, порядком взаємодії з іншими суб’єктами та юридичною відповідальністю. Обґрунтовано триланкову модель таких суб’єктів, побудовану залежно від ступеня наближеності компетенції суб'єкта до безпосереднього забезпечення безпеки конкретного поліцейського: стратегічно-нормативну ланку становить МВС України, яке забезпечує формування державної політики, відомче нормативно-правове регулювання та координацію діяльності у цій сфері; інституційно-організаційну ланку утворює Національна поліція України, на яку покладається організація реалізації відповідної політики та формування внутрішньої системи управління професійними ризиками; організаційно-виконавчу ланку становлять територіальні органи і підрозділи поліції, їх керівники та спеціалізовані структурні підрозділи, у межах компетенції яких загальні нормативні й управлінські приписи трансформуються у конкретні заходи щодо конкретного поліцейського.

6. Розкрито адміністративно-правові форми та систематизовано методи забезпечення особистої безпеки поліцейського. Установлено, що відповідний адміністративно-правовий механізм функціонує через поєднання форм та методів публічного адміністрування у функціонально пов’язані комплекси, які, залежно

від стадії виникнення і розвитку професійного ризику, диференційовано на превентивні, мета яких полягає у недопущенні чи мінімізації ризику через професійну підготовку, інструктаж та психологічну підготовку; оперативно-безпекові, що реалізуються безпосередньо під час виконання завдання через методи координації та контролю; відновлювальні, що спрямовані на медичне і психологічне відновлення поліцейського, а також постінцидентні аналітико-превентивні комплекси, зміст яких уособлює розслідування, облік та аналіз реалізованих професійних ризиків.

Обґрунтовано важливість цільового інструктажу як методу, спрямованого на завчасне доведення до поліцейських оперативно значущої інформації та підготовку їх до безпечного виконання конкретного службового завдання, у зв'язку з чим запропоновано доповнити Додаток 3 до Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженої наказом МВС України від 01.02.2016 № 70, орієнтовним переліком питань цільового інструктажу (зокрема відомостями про оперативну обстановку, особливості застосування зброї, порядок взаємодії та взаємного страхування поліцейських, необхідні засоби індивідуального захисту), а також доповнити пункт 5 розділу II зазначеного наказу нормою щодо обов'язкового доведення такої інформації та перевірки готовності поліцейських до безпечного виконання службових завдань.

7. Визначено зміст тактичного забезпечення особистої безпеки поліцейського в сучасних умовах службової діяльності як системи взаємопов'язаних принципів, способів, прийомів та алгоритмів професійної діяльності поліцейського, спрямованих на своєчасне виявлення, оцінювання та мінімізацію професійних загроз, прогнозування розвитку небезпечної ситуації, вибір і реалізацію правомірної та найбільш безпечної за конкретних обставин моделі поведінки, а також її коригування відповідно до зміни оперативної обстановки.

Запропоновано класифікацію джерел професійних загроз на персоніфіковані, які зумовлені поведінкою особи – збройний опір, напад, приховування зброї тощо; середовищні, пов'язані з місцем та умовами виконання завдання – обмежена видимість, відсутність укриття; та зовнішні безпекові, що не пов'язані з поведінкою особи – артилерійські та ракетні обстріли, застосування БпЛА, мінно-вибухова небезпека.

Обґрунтовано доцільність нормативного закріплення принципу безперервного оцінювання професійного ризику під час виконання службового завдання та запропоновано доповнити Інструкцію з організації реагування, затверджену наказом МВС України від 27.04.2020 № 357, нормою про попереднє й поточне оцінювання загроз та коригування тактики дій у разі зміни обстановки. Також, запропоновано розробити та затвердити наказом МВС України Порядок оцінювання професійних ризиків під час виконання поліцейськими службових завдань, мета якого полягає у нормативному встановленні понять «професійна загроза», «рівень професійного ризику» та «динамічне оцінювання професійного ризику», критеріїв віднесення службового завдання до звичайного, підвищеного чи критичного рівня ризику, переліку обставин, які обов'язково враховуються під час визначення такого рівня, кола суб'єктів первинного та повторного

оцінювання, а також юридично значущих наслідків установлення відповідного рівня ризику.

8. Обґрунтовано напрями удосконалення організаційно-правового забезпечення особистої безпеки поліцейського, а саме: перехід від реактивної моделі, орієнтованої на дії поліцейського вже після виникнення небезпеки, до превентивної моделі управління професійними ризиками, у межах якої загроза виявляється та оцінюється ще на етапі організації службового завдання; застосування у поліцейській діяльності апробованого у сферах цивільного захисту, захисту критичної інфраструктури та безпеки руху на залізничному транспорті інструментарію управління ризиками, що включає виявлення джерела небезпеки, визначення ймовірності та тяжкості наслідків, ранжування ризиків і вибір заходів реагування; нормативне закріплення гарантій особистої безпеки поліцейського під час виконання службових обов'язків; формування аналітичного зворотного зв'язку між практикою поліцейської діяльності та змістом професійної підготовки поліцейських на основі обліку небезпечних професійних інцидентів.

У межах реалізації цих напрямів обґрунтовано необхідність доповнення Закону України «Про Національну поліцію» статтею 91-1 «Гарантії особистої безпеки поліцейського під час виконання службових обов'язків», яка закріплює право поліцейського на умови, спрямовані на запобігання необґрунтованому професійному ризику; запропоновано доповнити Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з поліцейськими, затверджений наказом МВС України від 05.10.2020 № 705, окремим розділом про аналітичне використання результатів розслідування нещасних випадків та обліку небезпечних професійних інцидентів; Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом МВС України від 26.01.2016 № 50, – нормою про обов'язкове врахування узагальнених результатів такого аналізу під час розроблення тематичних планів, навчально-методичних матеріалів і ситуативних завдань службової підготовки поліцейських.

9. Підготовлено пропозиції стосовно удосконалення адміністративного законодавства з питань забезпечення особистої безпеки поліцейського, зокрема запропоновано доповнити: статтю 23 Закону України «Про Національну поліцію» повноваженням щодо організації заходів забезпечення особистої безпеки поліцейських; цей Закон статтею 22-1 «Повноваження керівників органів (підрозділів) поліції щодо забезпечення особистої безпеки поліцейських» та статтею 91-1 «Гарантії особистої безпеки поліцейського під час виконання службових обов'язків»; статтю 91 положенням про врахування службового навантаження при плануванні змінного режиму служби; статтю 62 частиною 9-1 щодо управлінського обов'язку керівника забезпечувати безпечні умови служби.

Також, запропоновано внести зміни та доповнення: до Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878, щодо формування державної політики у сфері особистої безпеки поліцейських; до Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженої наказом МВС України від 01.02.2016 № 70, в частині доповнення переліку питань цільового інструктажу; до Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, затвердженого

наказом МВС України від 06.02.2019 № 88, щодо нової підстави проведення заходів психологічного забезпечення; до Інструкції з організації реагування, затвердженої наказом МВС України від 27.04.2020 № 357, щодо безперервного оцінювання професійних загроз; до Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з поліцейськими, затвердженого наказом МВС України від 05.10.2020 № 705, щодо обліку небезпечних професійних інцидентів та аналітичного використання результатів розслідування; до Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затвердженого наказом МВС України від 26.01.2016 № 50, щодо врахування результатів такого аналізу під час формування програм службової підготовки; а також запропоновано розробити і затвердити наказом МВС України Порядок оцінювання професійних ризиків під час виконання поліцейськими службових завдань.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Шевченко О. М. Ґенеза та сучасний стан наукових підходів до розуміння особистої безпеки поліцейського. *Право UA*. 2021. № 4. С. 279–288. DOI: https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2021.4.42

2. Шевченко О. М. Адміністративно-правова природа забезпечення особистої безпеки поліцейського. *Наше право*. 2021. № 4. С. 273–280. DOI: https://doi.org/10.71404/NP.2021.4.43

3. Шевченко О. М. Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід забезпечення особистої безпеки поліцейського. *Європейські перспективи*. 2022. № 4. С. 355–360. DOI: https://doi.org/10.71404/EP.2022.4.51

4. Шевченко О. М. Система суб'єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського. *Право UA*. 2022. № 3. С. 284–289. DOI: https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2022.3.41

5. Шевченко О.М. Адміністративно-правовий статус суб’єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2024. № 5 (65). С. 281-287. DOI: https://doi.org/10.51647/kelm.2024.5.46.

6. Шевченко О. М. Співвідношення форм і методів забезпечення особистої безпеки поліцейського. *Гуманітарні аспекти цифрового суспільства* : тези доп. учасників міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 8 груд. 2022 р.). С. 196–198. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20221208/article/view/shevchenko

7. Шевченко О. М. Адміністративно-правові методи управління професійними ризиками поліцейської діяльності. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. учасників VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 9 черв. 2023 р.). С. 235–236. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20230609/article/view/shevchenko

8. Шевченко О. М. Цільовий інструктаж як форма превентивного забезпечення безпеки поліцейського. *Правова доктрина, правоутворення та правозастосування: проблеми зв’язку та шляхи розвитку* : тези доп. учасників ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 10 груд. 2024 р.). С. 427–429. DOI: https://doi.org/10.71404/PPSS.2024.2.123

АНОТАЦІЯ

Шевченко О. М. Адміністративно-правове забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право). – Міжнародний університет бізнесу і права. – Миколаїв, 2026.

Дисертацію присвячено дослідженню адміністративно-правових засад забезпечення особистої безпеки поліцейського в умовах правового режиму воєнного стану. Особисту безпеку поліцейського визначено як нормативно визнаний і гарантований державою динамічний стан захищеності життя, здоров'я, психофізіологічної цілісності, професійної працездатності та законних інтересів поліцейського від зовнішніх і внутрішніх загроз, за якого наявний професійний ризик знижено до прийнятного рівня, а працівник зберігає здатність правомірно та ефективно виконувати поліцейські повноваження. Запропоновано концепцію особистої безпеки поліцейського як комплексного об'єкта адміністративно-правового регулювання, що охоплює внутрішньоорганізаційну, функціональну та правозабезпечувальну складові. Узагальнено міжнародні стандарти та зарубіжний досвід Федеративної Республіки Німеччини, Французької Республіки і Сполучених Штатів Америки у відповідній сфері. Визначено систему суб'єктів забезпечення особистої безпеки поліцейського та обґрунтовано триланкову модель таких суб’єктів, а також з’ясовано особливості їх адміністративно-правового статусу. Розкрито адміністративно-правові форми та систематизовано методи забезпечення особистої безпеки поліцейського. Сформульовано авторське визначення поняття «тактичне забезпечення особистої безпеки поліцейського» та запропоновано класифікацію джерел професійних загроз на персоніфіковані, середовищні та зовнішні безпекові. Обґрунтовано необхідність переходу від реактивної моделі забезпечення особистої безпеки поліцейського до превентивної моделі управління професійними ризиками та сформульовано поняття «професійний ризик у поліцейській діяльності» і «небезпечний професійний інцидент». За результатами дослідження підготовлено пропозиції щодо вдосконалення Закону України «Про Національну поліцію» та відомчих нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України.

Ключові слова: МВС України, Національна поліція України, особиста безпека поліцейського, професійний ризик, тактичне забезпечення, правовий режим воєнного стану, адміністративно-правовий статус, суб’єкти забезпечення безпеки, небезпечний професійний інцидент.

ABSTRACT

Shevchenko O. M. Administrative and Legal Support for the Personal Safety of a Police Officer under the Legal Regime of Martial Law. – *Qualifying scientific work on manuscript rights*.

Thesis for a Candidate Degree in Law in specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law (081 – Law). – International University of Business and Law. Mykolaiv, 2026.

The dissertation is devoted to the study of the administrative and legal foundations of ensuring the personal safety of a police officer under the legal regime of martial law. The personal safety of a police officer is defined as a normatively recognised and state-guaranteed dynamic state of protection of the life, health, psychophysiological integrity, professional capacity and legitimate interests of a police officer from external and internal threats, under which the existing professional risk is reduced to an acceptable level and the officer retains the ability to lawfully and effectively exercise police powers. A concept of the personal safety of a police officer is proposed as a complex object of administrative and legal regulation, encompassing internal-organisational, functional and legal-guaranteeing components. International standards and the foreign experience of the Federal Republic of Germany, the French Republic and the United States of America in the relevant field are generalised. The system of subjects ensuring the personal safety of a police officer is defined, a three-tier model of such subjects is substantiated, and the specific features of their administrative and legal status are clarified. The administrative and legal forms are disclosed, and the methods of ensuring the personal safety of a police officer are systematised. An author’s definition of the concept of «tactical support of a police officer’s personal safety» is formulated, and a classification of the sources of professional threats into personified, environmental and external security-related threats is proposed. The necessity of a transition from a reactive model of ensuring a police officer's personal safety to a preventive, risk-oriented model is substantiated, and the concepts of «professional risk in police activity» and «dangerous professional incident» are formulated. Based on the results of the research, proposals for improving the Law of Ukraine «On the National Police» and departmental regulatory legal acts of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine have been prepared.

Keywords: Ministry of Internal Affairs of Ukraine, National Police of Ukraine, personal safety of a police officer, professional risk, tactical support, legal regime of martial law, administrative and legal status, subjects of safety support, dangerous professional incident.

Редакційно-видавниче відділення відділу організації наукової діяльності
Донецького державного університету внутрішніх справ
25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4473 від 24.01.2013 р.
Підп. до друку 28.09.2026 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times. Друк RISO.
Папір офісний. Ум.-друк. арк. 0,8. Тираж 100 прим.